

I.

Felolvasó ülés.

(1903. október 24.)

1. Orgona-ábránd	<i>Krausz G.</i>
2. Wusching: „Szent az érzet“ (karének)	<i>Budai Munkás Dalárda</i>
3. Ima	<i>Józan, esperes.</i>
4. Solo	<i>Ney Dávid</i>
a m. kir. Operaház tagja.
5. „A názáreti beszéd“ (értekezés) írta és fel-
olvassa	<i>Dr. Masznyik Endre</i>
pozsonyi ag. evang. theol. akad.
igazgató.
6. Tompa: „Jézus és a nép“ (költ.) szavalja	<i>Buzogány Anna.</i>
7. Beethoven: „Isten dicsőítése“ (karének)	<i>Budai Munkás Dalárda</i>
8. Orgona-ábránd	<i>Krausz G.</i>

Az elnök megnyitó és Masznyikot üdvözlő beszéde.

Mélyen tisztelt gyülekezet!

Midőn Egyletünk, mai felolvasó-ülésével, működésének 3-ik évét kezdi meg, szabadjon annak tagjait s mindazon barátainkat, kik jóindulatu támogatásaikkal buzdítanak működésünkben, őszinte örömmel üdvözölni!

Programmunkhoz jövőben is hivek maradunk.

Ápolni fogjuk a vallásos érzés kultuszát, mert érezzük, hogy annak megnyilatkozása, bármily alakban és formák közt történjék is az, tisztítólag hat szivünkre s lelkünket Istenhez emeli.

Mint a szellemi szabadság hivei, ennek tiszteletben tartását fogjuk továbbra is hirdetni és gyakorolni. Mert mi, a lélek szabadságát úgy tekintjük, mint Krisztus Urunk legdrágább hagyományát! . . . Ő tanított reá: hogy ismerjük meg az igazságot, mert az igazság szabadokká téssen.

Midőn tehát a lelkiismeret szabadságának nagy eszményét hitelvi tekintélylyel valljuk és hirdetjük, lehetetlen, hogy épp minket át ne hasson a reformáczió emlékének szent kegyelete.

Néhány nap mulva, okt. 31-én lesz a 386-ik évfordulója ama napnak, melyen Luther Márton, a wittenbergi egyetem tanára nyíltan kimondta a reformáció szükségét.

Emlékezzünk meg e napról áhitattal és [lelkesedéssel mi unitáriusok is: mert hiszen a reformáció tette szabaddá a lelket és adta vissza az emberiségnek a gondolat szabadságát! . . . Az emberi szellem felébredt tevékenysége öntött új életet a kereszténységbe és az egész emberiségre nézve kiapadhatlan forrása lett a haladásnak, fejlődésnek s az emberi méltóság kialakulásának.

Legyen áldott és örökéletű előttünk is Luther Márton emlékezete, ki megteremtője és indítója volt e nagy szellemi mozgalomnak.

S midőn a nagy reformátor emlékének kegyelettel adózunk, örvendünk, hogy ép az ő egyik legkitünőbb szellemi harcosát, a protestantizmus egyik legbátrabb zászlóvivőjét s ékesen szóló egyházi emberét tisztelhetjük körünkben. Hálások vagyunk érte, hogy kérésünknek engedve eljött közénk, hogy nagytudományu előadásával termékenyítse meg a mi elménket és szivünket a vallás ihletével s az egymás iránti szeretet magasztos érzelmeivel töltse el.

Legyen tisztelettel üdvözölve ama férfiú, ki egy korszakalkotó, gyönyörű műben írta meg a nagy Pál apostol életét s ki annyi más kitünő munkával gazdagította hazai egyházirodalmunkat.

Legyen igaz testvéri szeretettel fogadva a mi lelkes barátunk, ki nemcsak szóval, de tollával is védelmünkre kelt a protestáns orthodoxia felfogásával szemben.

Hozta Isten körünkbe s fogadja előre is legmélyebb köszönetünket és hálánkat szives megjelenéséért!

A názáreti beszéd.

Mélyen tisztelt gyülekezet!

Megtisztelő felszólításuknak engedve, — a szives szóra eljöttem szivbéli örömmel.

Hozott ama Lélek, a mely nem e világ, hanem az Isten lelkéből töltetett ki ránk; a mely nem a szolgák, hanem a fiak: a próféták és apostolok, a tanítványok és reformátorok lelke volt.

Hozott ama Lélek, a mely a mi dicső elődeink, haló pokrukban is áldott atyáink, lelki vezéreink, hitvallóink, mártirjaink szivét is általhatotta s a mely mindenütt jelen van, ahol — bárha csak ketten avagy hárman — az Ur nevében gyülekeznek egybe.

Hozott ama Lélek, mely a lelket ki nem oltja, — mely mint égi világosság ragyog fel a sötétségben és megvilágítja minden e világra született ember elméjét.

Az a Lélek, mely — mint a Krisztusban ujjáteremtett emberiség benső vezérlő szelleme — ember és ember közt minden elválasztó falat lerombolva, az örök eszmébe, vagyis az élő Istenbe vetett élő hit alapján megalkotta itt e földön az Isten országát: a hívő emberiség világraszóló szivbeli szent s láthatatlan közösségét. Ahol az egy Istenen — a mi Atyánkon és ő szaván: az isteni ígén kívül a hitnek dolgában nincs tekintély és nincs bíró, ahol kiki mi közülünk, mint az Isten s nem az egyház s még kevésbbé papság fia — miként Luther mondja — személyes élő hite alapján szabad ember és az egész világ ura; szeretete által pedig az egész világnak, minden felebarátjának önkéntes szolgája.

Ez a Lélek hozott. Mert e Lélek nem tapad a vallás egyik vagy másik történeti jelenségéhez, elmulandó formájához, még kevésbbé annak öltözetéhez, a hittételekhez, hanem csakis magához a vallás eszméjéhez: az Isten országához és annak igazságához, mint a mely mindenek, tehát a történeti alakulatok, a holt betük és hitvallások felett is állva, örök fényes napként ra-

gyog felettünk és bennünk s fényét és melegét titokzatos módon kiárasztja az egész világra.

Tudom, — Évkönyvüket olvasgatva győződtem meg róla — hogy a „Dávid Ferencz Egyletet“ is a lélek teremtette meg, e lélek élte, vezérli és irányítja. Azért, amint kívánom, hiszem is, hogy eléri kitűzött nagy és nemes célját, hogy az igaz keresztényen vallás-erkölcsi élet egyik buzgó és hivatott ápolója, a művelt és felvilágosult szellemek és szabadgondolkodók kedves találkozóhelye: az igazság és szabadság szeretetben egygyéforrott testvérközössége legyen.

Ily kör — úgy érzem — a nagy Eszme bármely kicsiny és érdemetlen szolgáját örömmel fogadja. Mint utolsót az Eszme szolgálói közt, szives örömmel fogadtak engem is.

Engedjék meg azért, hogy testvériszeretetük néminemű viszonzásaképen, járuljak én is legalább egy kicsiny porszemmel amaz áldott munkához, melyben fáradoznak, a szent hajlék megépítéséhez, mely közös törekvésük célja.

* * *

„Mikor Jézus — így olvassuk Máté evangyéliumában (IV. 12—17.) — meghallotta volna, hogy Keresztelő János a tömlöczbe vettetett, Judea pusztájából megtéरे Galileába. És Nazaretet mellőzván, méne és lakozék a Genezaret tava mellett fekvő Kapernaumban, Zebulonnak és Neftalimnak határiban, hogy beteljesednék, a mit Ézsaiás próféta mondott: Zebulonnak és Neftalimnak földje a Jordánon túl, a Tiberiás tengere utjánál, mely pogányok Galileája. Azaz: A setétségben helyheztetett nép látta nagy világosságot és a halálnak árnyékában helyheztetetteknek világosság támada. S ez időtől kezdve Jézus prédikálni, mondván: Térjetekek meg, mert elközelített a mennyeknek országa.“

Judea pusztájából tehát, hova őt a Lélek vitte s a hol lélekének hatalmát a nagy próbában kimutatta, a völgyes-halmos szép Galileába megy.

S miért épen oda? Miért nem marad Judeában? Miért nem kezdi meg nagy munkáját, nyilvános működését, Isten országának megépítését a nemzeti élet központjában, a szent városban, Jeruzsálemben?

Evangyelistánk — a miként hallottuk — a Galileába való átköltözés közvetlen oka gyanánt Keresztelő János elfogatását és bebörtönöztetését jelöli meg. De hát e körülmény, ép ellenkezőleg, arra indithatta volna Jézust, hogy Judeából ne mozduljon.

Mert hisz Keresztelő Jánost épen Galilea és Perea fejedelme, Herodes Antipás némitotta volt el személyes bosszúból s még inkább politikai érdekből.

Keresztelő János fellépése ugyanis hatalmas népmozgalmat idézett elő. E mozgalom vallási jellege és jelentősége iránt Herodes Antipásnak érzéke nem volt, — politikai eredményeitől azonban volt oka félni. Volt, különösen ép ezen időben, midőn különben is háborus világot élt, mikor a nagyravágyó Herodiás kedvéért hitese feleségét elüzvén, e miatt apósával, az arabs királylyal kellett megverekednie. Ezért kellett hát Keresztelő Jánost — ki őt vérfertőző házassága miatt is keményen megdorgálta volt — Machaerus várába bezáratnia és láb alól eltennie.

És Jézus mégis az ő tartományába, Galileába megy. Igen — mert neki, kinek országa nem e világból való, nincs oka tőle félnie s mert neki, a mint az utegyenető elnémult, szólnia és cselekednie kellett.

Galileába megy, mert e földet, mint legalkalmasabb munkateret, egyenesen az isteni gondviselés jelölte ki számára.

Galileában ugyanis sokkal inkább, mint bárhol az országban, készen volt a talaj az Ige magvának befogadására.

Hisz azóta, hogy a galileai vagy gamalai Judás és vitéz serege Istenért s az ő törvényéért a csaták mezején elvérzett, csodálatos változás állott be a nép lelkében.

Judás és hivei próbára tették az Istent. Fegyvert fogtak, gondolván, hogy az Isten majd melléjük áll s diadalra segíti őket. S im, Judás s vele a szent ügy elbukott. Judás a Messiás nem vala. A Messiás tehát nem jött el.

Ki az oka? Az Isten? Istenfélő szívük erre még csak gondolni sem mert. Az Isten hü és igaz. A mit megígért az atyáknak s népének, azt bizonyjal beváltja.

Ki hát az oka? Istenfélő szívük csak egyet gondolhatott. Azt, hogy ők maguk azok, az ő hűtlenségük és igaztalanságuk.

A Messiás nem jött el, mert csak hü és igaz néphez térhet be. Isten országa közel, a Messiás a küszöb előtt vagyon, de csak akkor nyit be hozzánk, ha megtérünk Istenhez és az ő törvényeit betöltjük egész az utolsó betűig.

S a nép a megtérés és bünbánat szükségét sehol sem érezte át jobban és mélyebben, mint épen Galileában, Herodes Antipás kormánya alatt, a mely minden isteni törvényt s jó erkölcsöt lábbal taposott volt. Csakhogy az a megtérés és az a bünbánat, melyet a világtalan népnek az ő vak vezetői, az irás-

tudók és farizeusok hirdettek a zsinagógákban, minden volt, csak igazi megtérés és igazi bűnbánat nem vala.

Ők az életnek csak külső oldalát, csak felületét nézték. Az élet mélyébe, a lélek, a szív rejtekébe be nem tekintettek.

Követelték a külső törvény és parancsolatok alapján a külső ember, a cselekedetek igazságát és hűségét. A belső emberrel, a szív igazságával és tisztaságával épen nem törődtek.

Mert külsőkép, felületesen fogták fel magát az Isten országát is.

Elővették s nap-nap után olvasgatták s magyarázgatták kiváltképpen a Dániel könyvéből ama híres messiási jövendölést a világbirodalmakról és mennyek országáról.

Nabukodonozor babiloniai király álmában egy nagy képet látott. Magas és fényes volt az s tekintete rettenetes. Feje szinarany, melle, karja ezüst, hasa és tomporai réz; szárai vas, lábai vas és cserép. Amint nézi, kő esik rá a képre s a kép összetörik. Vas, cserép, réz, ezüst, arany olybá lőnek, mint a polyva — szél elhordta őket. A kőből pedig, mely rájuk esett s összetörte őket, egy nagy hegy lőn, mely az egész földet betöltötte.

Ez az álom. S mi a jelentése?

Dániel próféta így fejtette meg:

Nabukodonozor a maga birodalmával a szinarany fej, de utána egy más birodalom támad; kisebb az övénel, szintugy egy harmadik is, rézbirodalom. A negyedik erős lesz, mint a vas, de kettéoszol, mivelhogy agyagcseréppel elegyül s azért romlandó is leszen. S ekkor támaszt Isten birodalmat, mely soha meg nem romol, mely a többit sorra mind ledönti, maga pedig fennáll mindörökké.

Az írástudók pedig megmagyarázzák a dolgot: A négy világbirodalom az assyr, a babiloniai, a persa és a görög-római. Mindmegannyi pogány, Istennek és az ő szent népének ellensége. De az idők teljességében előáll az ötödik birodalom: Istennek országa, melyet az Isten — mint ugyancsak Dániel jelzé: az ég felhőin eljövő ember fia által állit fel, ez teljes leszen minden hatalommal és dicsőséggel és annak minden nép alá leszen vetve s uralma soha véget nem ér.

Ez ország, e messiási világbirodalom leszen a mienk, ha megtérünk Istenhez és az ő törvényét megtartjuk az utolsó betűig. Hallod ezt Izrael! Közel az Isten országa, csak bűneitek miatt késik. Tehát: térjete meg! Teljesítsétek a törvényt az utolsó betűig.

És folyt a törvényszerű élet, keresték a külső, a cselekedet szerint való igazságot.

Az irástudók a nép nyakába akasztották a törvény igáját s a nép huzta-vonszolta azt. Mintegy 600 parancsolatot adtak ki s ők azokat mind teljesíteni tartoztak, mert ki volt mondva, hogy ha csak egy ellen vétének is, a Messiás nem jő el s oda lesz az ország.

Ügyeltek hát kiváltkép az ünneptörvényekre, a napokra, meg hónapokra, amint a törvény rendelte; felmentek a templomba és meghozták az előirt áldozatokat, a mint a törvény rendelte; feljártak a zsinagógába s különösen megszentelték a sabbatnapot.

Péntek estve az időtájt, mikor Jeruzsálemben a templomhegyen a kürt szava riadt, már országszerte s így Galileában is minden zsidó ünnepre készen állt. Étele melegen tartva, mécsese meggyújtva, munkaeszköze félrerakva s maga megmosakodva. Aztán áhítatoskodott, olvasta a törvényt, elmondta imádságait otthon, majd a zsinagógában, amint kívánták. Pihent minden munkától. Még két betücskét sem irt, még egy tűt sem mozdított helyéből. Még jót, irgalmasságot sem gyakorolt, betegen a vilá-
gért sem könyörült.

S még jobban ügyeltek a tisztasági törvényekre. Pogánynyal szóba nem álltak. Ha éhezett: enni, ha szomjazott: inni dehogyan adtak volna neki. Nem vásároltak tőle; nem is adtak el neki semmit, se fát, se eledelt, se ruhát. S tiszta eledelüket tiszta edényből, tiszta kézzel ették. A törvényes mosakodásokat el nem mulasztották. Cseppnyi vizüket megszürték.

Mert mindezt így kívánták az irástudók és farizeusok. S ezt mind Isten nevében, aki országot csak e feltétel mellett állit, Messiást csak e feltétel mellett küld népének.

Mindent megadtak külső cselekedet szerint az Istennek, csak egy maradt Istentől távol: a szivük.

A cselekedetek igazságát keresték s a vége az lett, hogy kétségbeestek a maguk igazsága felett.

Mert hát volt-e csak egyetlen zsidó is, a ki a törvény parancsolatait mind megtartotta s megtarthatta volna? Pedig egyetlen parancsolat elmulasztása, áthágása — magának a törvénynek kijelentése szerint — valamennyinek elmulasztásával és áthágásával egyet jelentett.

Eljöhett-e hát így hozzájuk, szivükbe az Isten országa?

A mit a galileai Judás fegyverrel, Isten országát és annak igazságát ily megtéréssel és bűnbánattal, szóval a cselekedetek

külső törvény szerint való igazságával sem lehetett kiero-
szakolni.

S mégis, mikor a fegyver és cselekedetek harcában elbu-
kott és üdve felett már teljesen kétségbeesett volt a nép, akkor
közelített el hozzá Isten a maga országával, akkor jelent meg a
kies Galileában, a sötétség völgyében és a halál árnyékában ülő
nép között Jézus, az igazi Messiás, a Krisztus.

Ajkán ugyanaz a szózat, mely egykor a próféták s csak
imént Keresztelő János ajkáról hangzott fel: Térjete meg, mert
elközelített az Istennek országa!

De mi mást jelentett e két szó a Jézus ajakán, mint a
mit alatta a zsidók értettek.

Térjete meg! Igen, térjete meg a külső világból a belső
világba, a belső világban önmagatokhoz s önmagatokban a lét
ősalapjához, Istenhez!

Térjete meg, de nem egyes cselekedet, hanem az egész
élet iránya szerint. Ne oda kint, hanem bent a személyes élet
központjában keressétek az Isten országát.

Mert Isten országa ti bennetek vagyon. Az életnek ne külső
oldalát, ne felületét nézzétek, hanem hatoljatok annak belsejébe,
a lélek, a szív mélységébe. Ott lakik az Isten s ott akar orszá-
golni, uralkodni.

Az Isten az embert magát akarja meghódítani a maga céljai
számára s nem egyes cselekedeteit. Azért fel a szivekkel! Tér-
jete meg e világból hozzá! Adjátok át önmagatokat neki s akkor
ő is a tietek leszen.

Ily megtérést hirdetett volt Jézus, mert ő a földi életben
nem a mulandót, hanem az örökkévalót ragadta meg. S az örökké-
való szempontjából tekintve a dolgokat, az ő szemében az, amit
a világ nagynak tekintett, kicsiny nyé törpült s a kicsiny nagygyá-
lón. Isten és a lélek. Isten akarata és az ember szive tisztasága!
Ez a lét célja, ez az üdvnek utja. Nem az evés, nem az ivás,
nem a ruha, nem a lakás, nem a gazdagság, nem az állás, nem
a rang, nem a hivatal és ehhez hasonló az élet igaz realitásai,
hanem egyedül örök csak az, ami isteni bennünk.

Isten az emberben önmagát akarja, hogy önmaga vagyis
a szellem által az egész világot benne dicsőíthesse meg.

Akarja, hogy legyen meg az emberben és ember által az
ő akarata e földön ép ugy, mint a mennyben.

Akarja, hogy ő uralkodjék az emberben s az ember által
az egész világon.

Ezt az egyet akarja és semmi mást. A mi e kívül van, az már mind e világi s azért muló és mellékes dolog. Ur-e valaki vagy szolga, gazdag-e vagy szegény, férfi-e vagy nő, görög-e vagy zsidó, azzal ő épen nem törődik.

Csak ember legyen, csak az ő fia legyen s akarata szerint éljen. S azzá lesz, ha önmagában e világot, e világ szerelmét, a véges önző érdekeket és kívánságokat legyőzi s tekintetét nem a láthatóra, hanem a láthatatlanra, nem az érzéki dolgokra, hanem a szellemiekre irányozza. Azzá lesz, ha önmagában a bünt, ez egyetlen istenellenes hatalmat meggyőzi, keresztrefeszíti, ha nem test, de lélek szerint jár.

Igen, hol Isten, egyedül az Isten országol a szivekben, ott van az Isten országa.

Ezt hirdette Jézus.

Nem, Jézus ezt az új igazságot, Istennek országát, mint egyszülött Fiu nemcsak hirdette, hanem birta, hozta s közölte a világgal. Jézusban valóban elközelített a mennyek országa.

Ő benne feltárult, nyilvánvalóvá lett a világnak czélja.

Ami ő benne tény, annak ténynyé kell lennie az egész világban.

Mint egyszülött Fiunak, neki az az eledele, hogy teljesítse a mennyei atya akaratát.

Nagy a világ, de az Atya akarata még nagyobb, ezt az egész világot magába foglalja.

S ez a szelid Mester, ki ott a Genezaret tava mellett járva, az evangyélium ügyének szolgálatára alkalmas tanítványokat keresve, világeszméjére gondol, isteni tekintetével túl messze lát Galilea, túl messze lát Palestina határain: látja a föld összes népeit és országait s tudja, hogy e népek és országok mind-mind az ő országa lesznek.

S tudja, hogy az ő országa, bár külsőkép láthatatlan ország, mert a szivek közössége, ép oly reális valóság leszen egykoron, mint a Dávid vagy Augustus birodalma.

S tudja, hogy e sok népnek Isten országában ő lesz a királya, ura, vezére, törvényadója, üdvössége s hogy országa s királysága soha el nem mulik.

Mert ő a mennyek országát s annak minden üdvösségét, bár onnét felülről, a szellemjavaknak honából, de ide le a föld számára hozta.

Igen, a menny országát, mint földi országot akarja ő megalapítani. A világot, az egész széles nagy világot Istennek meg-

nyerni, meghódítani. Hogy úgy éljen s uralkodjék abban az ő Istene és Atyja, a mint ő benne él és uralkodik.

Ez az ő világczélja.

Az Isten ugyanis azt akarja, hogy ő benne minden ember üdvösségét találja meg — nem a mennyben, hanem ép itt ez üdvtelen világban, a siralom eme völgyében. Mert úgy szerette e világot, hogy az ő egyszülött Fiát adá, hogy minden, aki hiszen ő benne, el ne vesszen, hanem örökéletet vegyen. Itt — innen és túl és mindenkoron.

Itt akar ő országolni bennünk, közöttünk s általunk.

Más változást a kívül, hogy a szellem és ne a test, ne e világ, egyszóval ne a bűn uralkodjék rajtunk, nem akar.

Nem akarja ő, hogy a gazdag Isten országában szegény legyen, de akarja, hogy szive ne a gazdagságon csüngjön, hanem rajta, hogy pénzét csak eszköznek tekintse a közjó szolgálatában.

Nem akarja ő, hogy a kereskedő a kereskedéssel felhagyjon, a portékáját molylyal etesse meg, csak azt akarja, hogy ne csaljon, hanem becsületes haszonra dolgozzék.

Nem, Isten az ő országában mindent meghagy, mint mellékes, elmulandó dolgot, a mi e világ folyásával jár, csak egyet akar kiküszöbölni e világból, minden körből, minden térről: a bűnt, mert a bűn a világ átka, boldogtalansága.

Igy értette Jézus a megtérést, így Isten országának dolgát. S erről kezdett most Galileában prédikálni.

* * *

Már jórészben kiszemelte tanítványait a Genezaret partján lakó halásznép közül. Pétert meg Andrást, Jánost meg Jakabot, mondván nekik: Kövessetek és én emberhalászokká teszlek; már nem egy csodás dolgot mivelt vala Kapernaumban s környékén gyógyítván minden betegséget és erőtelenséget, mikor egyszer csak elhatározta, hogy haza néz szülőföldjére, Nazaretbe is, honét a Jordánhoz Keresztelő Jánost meglátni ment.

Máté és Márk hallgatnak, illetőleg csak később s csak futólag tesznek említést e fontos eseményről. Lukács azonban részletesen megismertet vele. Leírja nevezetesen eme nazareti látogatás legkiemelkedőbb mozzanatát, azt a zsinagógai jelenetet, midőn Jézus ránk maradt első beszédét tartja meg önmagáról s az általa alapítandó Istenország lényegéről és jelentőségéről.

Kit ne érdekelne közülünk e dolog?

A mit eddig mondtunk, az mind csak előkészítés volt e beszéd megértéséhez.

Nem ismeretlenül tért vissza szülőföldjére. Hire megelőzte. Mint ácsmester távozott s most úgy jött meg, mint új próféta új ország örömhírével. Képzelmű, hogy türelmetlenül várták. S hogyan? Hiszen csodálatos dolgokat beszéltek róla!

Ugyan kielégítette-e kíváncsiságukat? kérdezzük mi is kíváncsian.

Sabbat napon, délelőtt történt. A község apraja-nagyja már mind együtt volt a zsinagógában. Jézus is bement szokása szerint s csendben leült és bizonytal nem a legelső helyre. Mert csak a farizeusok szerették és keresték az első ülést.

A szentély előtt, hol a szekrényt tartották a szent irat-tekerccsekkel, ott állt az emelvény, melyre rendszerint a zsinagógafő szokott fellépni, hogy a szent lecke felolvasása után írásmagyarázatot, beszédet tartson a néphez. De gyakorta meg-esett, hogy ezt a felnőttek közül mások is megcselekedték.

Az emelvény most még üres vala.

Az istentisztelet ép akkor kezdődött, a gyülekezet ama közhitvallásával, melyet ma is minden zsidó, minden napon kétszer, reggel és este elimádkozik. Neve a „Sma Jisrael.“

Hogy az egész istentiszteletben résztvehessünk, hallgassuk meg: „Halljad Izrael! az Úr, a mi Istenünk egyedülvaló egy Úr! És szeresd az Urat, a te Istenedet, teljes szivedből, teljes lelked-ből és teljes erőddel. És véd szivedbe a szavakat, melyeket ma neked parancsolok. És véd azokat gyermekeid elméjébe is és beszélj róluk, mikor házadban vagy, midőn uton vagy, midőn lefekszel és midőn felkelsz. És kösd azokat jelül kezedre s legyenek homlokdiszül szemeid között. És ird azokat házad ajtófélfáira és kapuidra.“

„És én, ha ti az én parancsolataimnak, melyeket ma adok nektek, hiven engedelmeskedtek és az Urat Istenteket szivből szeretitek s teljes szivetekből s teljes lelketekből szolgáljátok; esőt adok földetekre alkalmas időben, tavaszi és őszi esőt, hogy betakarithasd gabnádat, mustodat és olajodat. Fűvet adok meződön barmodnak, hogy egyél és jóllakjál. Vigyázzatok, hogy szivetek el ne csábittassék, hogy idegen isteneknek ne szolgáljatok és előttük le ne boruljatok. Mert akkor haragra lobban az Ur ellenetek és bezárja az eget, hogy ne legyen eső s a föld ne hozza meg termését és hamarason elpusztultok a szép földről, melyet az Ur nektek akar adni.“

„És mondá az Ur Mózesnek: Szólj Izrael fiainak és mondd nekik, hogy rakjanak bojtokat ruhájuk szegélyeire, nemzedékről-

nemzedékre és minden szegélybojthoz adjanak égszinkék fonalat s ez legyen a ti legdrágább ékességtek: hogyha rátekintetek, emlékezzetek az Ur minden parancsolatairól, hogy azok szerint éljetekek és ne vágyódjatok szív és szem kívánságával oly dolgok után, a melyek bálványimádásra vezetnek: hogy megemlékezzetek minden parancsolataimról és teljesítsétek azokat és szentek legyetek a ti Istentek előtt. Én vagyok az Ur, a ti Istentek, ki titeket kihoztalak Egyiptomból, hogy Istentek legyek, én az Ur, a ti Istentek!“

Im, ez a zsidó hitvallás.

Ezt végig hallgatta a nazareti zsinagógában Jézus is.

A mint elhangzott, az előimádkozó oda lépett a szekrény elé, kezében a szentirat-tekerccsekkel és felhivta a gyülekezetet, hogy mondja el a főimát, a mely igen-igen hosszú vala s az u. n. 18 áldásból állt, melyek közül legalább is a 3 elsőt és 3 utolsót elmondta.

A legelső így hangzott: „Dicsértessék Urunk mi Istenünk és atyáink Istene! Ábrám Istene, Izsák Istene, Jákób Istene, Mindenható; nagy, erős és rettenetes Isten! Isten, te fenséges, ki megjutalmazsz minden jámbor és jó cselekedetet, ki megemlékezel az atyáknak ígért irgalmadról és elküldöd a megváltót késő ivadékaiknak szeretetből.“

Az utolsó pedig így hangzott: „Szolgád Dávid sarjadékát, engedd a közeljövőben felvirulni az üdvösség szarvát magasra emelni a te segedelmed által, mert segítségedet várjuk minden napon. Dicsértessél Örökkévaló, ki az üdvösség szaruját magasra növeled.“

A gyülekezet rámondta, hogy: Amen! S nem is sejté, hogy a Dávid sarja már ott ült körükben, hogy az Isten segítségével az üdvösség szaruját magasra emelje közöttük.

Előbb azonban még a Törvény olvasásán kellett átesni.

A zsinagógiai istentiszteletnek ez egyik leglényegesebb része volt. A zsidók ugyanis az egész Törvényt 154 részre osztották. Minden Sabbat napon felolvastak egy részt, úgy hogy 3 év alatt lettek készen vele. A felolvasást 7 gyülekezeti tagra bízta. A zsinagógafő felszólítására ezek sorra előléptek, kezükbe vették a szentirat-tekerccset s olvastak. Könyv nélkül egy betű sem volt szabad elmondaniok. Mindenikre legalább 3 vers jutott. Az első bekezdésül, az utolsó befejezésül még egy hálaimát is mondott. Ha pap vagy levita volt jelen, először azok olvastak,

A törvényolvasás után pedig elővezték a próféták könyveit s azokból is olvastak egy-egy részletet. Itt azonban meg volt engedve a szabad szövegválasztás is. Minthogy pedig ez időben a nép a szent nyelvet már nem értette, a felolvasott részleteket a nép nyelvére, vagyis aramra is lefordították.

Az írásolvasás után a felolvasott részletek felett a gyülekezet valamely tagja beszédet tarthatott. Ezt rendszerint az írástudók cselekedték. Többnyire a törvényt magyarázgatták, mert — mint fentebb mondtuk — az egész zsidó élet a törvényteljesítés körül forgott.

S mily magyarázatok voltak azok? Csak egy-két példát illusztrálásul.

A törvényben meg van írva: A Sabbatot megszenteljed. E napon tehát meg kellett pihenni minden munkától. Azért nyugalom napja az. De felmerült a kérdés: mit értsünk a sabbatnapi munka alatt? Munka-e a csomóoldás avagy kötés s ha igen, minden csomó megoldása s megkötése az-e? Szabad-e az ing kötelékét, a saru szíjját megoldani vagy megkötni!

Nagy, fontos, üdvösségbe vágó kérdés volt ez!

S hasonló kérdés volt: szabad-e a sántának Sabbatnapon mankójára támaszkodni?

Szintugy törvény írta elő a köteles imádságokat. De hát — nagyban fessegették ezt is — mikor s hogy imádkozzunk? A „Sma Jisrael“-t reggel s estve kellett elmondani. Ugy, de mikor van az a reggel s mikor az az estve? Eljezer rabbi azt mondta: Kezdd el a Sma-t, mikor már a kéket a zöldtől meg tudod különböztetni, mert akkor kezdődik a reggel. Mások azonban úgy vélték, hogy már akkor belefoghatnak a Smá-ba, mikor a kéket és fehéret meg tudják különböztetni.

Ilyesmikről folyt a szent beszéd a zsinagógákban.

S a mely írástudó a legfogasabb kérdéseket tudta felvetni s a legleleményesebb megoldással tudott előállani, az volt az igazi Mester, az döntött az üdvösség és kárhozat dolgában.

Jézus a zsidó hitvallást, a benedictiókat és oratiókat, a törvény olvasását meghallgatta, az írástudók szórszálhasogató magyarázatára azonban már nem volt kíváncsi. Azokat, akik megszürik a szunyogot s elnyelik a tevét, nem akarta meghallgatni.

Mikor a prófétákra került a sor, felállt, ezzel jelezvén, hogy ő akar olvasni s beszélni. A gyülekezet ámul, nagy figyelemmel s még nagyobb kíváncsisággal tekint rá.

A szolga kezébe adja a szentirat-tekercest, ő kigöngyöli és olvassa Esaiás könyvéből (Luk. IV. 18. s köv.) a következőket:

„Az Ur lelke vagyon én rajtam. Mivelhogy felkent engem, hogy a szenvedőknek örömhirt hirdessek. Elküldött, hogy a sebhedt sziveket meggyógyítsam; hogy a foglyoknak szabadulást hirdessek és a bilincsbe verteknek szabadságot. Hogy hirdessem az Urnak kedves esztendejét.“

Aztán begöngyölité a tekercest s visszadván azt a szolgának, leült a szószékre. A nép pedig mély csendben leste, várta ajkáról a szót. Hiszen ezt a helyet mindnyájan igen jól ismerték. A Messiásról, Isten országa meghozójáról van abban szó. Tehát Ő is Róla, Izrael várva-várt jegyeséről, örömről akar beszélni. Ama napról, mikor Isten az ő Fia által minden ellenséget letipor, összetör. Mikor e világ zsarnok urait, a hatalmaskodókat ledönti székükről és a maga elhagyott, megvetett, fogolyként szenvedő és sinlő népét megszabadítja és országában egybegyűjti, hatalommal s dicsőséggel koronázza, boldogítja, üdvözíti. Mikor elküldi felkentjét, a Messiást, ki Dávid trónjára ül s a pogány birodalmakat egytől-egyig leverve és megsemmisítve, felállítja örökkétartó s világraszóló országát!

Ezt várták tőle és még valami mást, valami új dolgot is, a mit még nem tudtak. Hiszen a hír csodálatos dolgokat beszélt felőle.

S Jézus megszólalt s mondott nekik olyat, a mi valóban új és meglepő vala. „A próféták emez írása — mondá — ma teljesedett be a ti hallástokra.“

És megmagyarázta nekik a titkoknak titkát.

Igen, ma teljesedett be. Én vagyok az, kire az Urnak lelke szállt, kit az Isten a maga Szent Lelke által felkent Messiássá, ki felett elhangzott amaz égi szózat: „Ez az én szerelmes Fiam, kiben gyönyörködöm.“

Én vagyok az, kit elküldött, hogy népének országot szerezzek. Örüljete, szenvedők, örülj, te szegény, boldogtalan nép! Szived sebére gyógyító irt hoztam: a mennyei Atya kegyelmét, végtelen irgalmát és szeretetét. Ha e világ lesujt, ez felemel s inségben, nyomorban is vigasztalásod lesz. Igen, boldogok a kik sirnak, mert Isten országában megvigasztaltatnak!

Örüljete, ti foglyok — bilincsbe vert lelkek, Isten országában kötelékeitek oldvák — a lánczok, a mikkel a bűn környülvett s szorongat, összetörnek és szabadokká lesztek.

Örüljete ti is, kik meg vagytok fáradva s terhelve a törvény igája alatt, mert én megnyugosztalak titeket! Az én igám szelid, az én terhem könnyü.

Igy szól Jézus s szavainak hatása szinte megdöbbenő volt. Álmélkodva tekintettek egymásra. Minden arczon a néma kérdés: miféle új tudomány ez? Mily hatalom, mennyi erő, báj és fenség a beszédben.

Tehát Ő a várva-várt, ő a Messiás!

Hanem aztán hamarosan tűn a beszéd varázsa s pár percz múlva már nem látják a Krisztust, csak a Jézust.

Jézust! De hát hogy mer így beszélni ez a Jézus?

Összenéznek újra s im gúny, lenézés, megvetés ül ki az arcokra. „Avagy nem ez-e a József fia?” Nem ez-e az a Jézus, a ki mint gyermek itt játszott az utcák porában, ki itt közöttünk nevedett fel, itt tanulta ki apja mesterségét, az ácsmesterséget. Nem itt laknak-e az ő többi testvérei is közöttünk? És e magunk fajtája, ez akar Messiás lenni? Bizony megbotránkoznak benne.

Jézus az arcokról minden gondolatot leolvas. Érzi, tudja, hogy már egyik-másik honfitársa eszelős bolondnak tartja. Azért maga adja szájokba, a mit nem mernek, de szeretnének kimondani. „Bizonyára ama közmondást olvassátok fejemre: Orvos, gyógyítsd meg magadat!”

Te akarsz Messiás, te akarsz néped ezernyi bajának s nyomoruságának orvosa lenni! Ne ámitsd magadat! Te magad vagy beteg, ábrándozó, önámitó!

Vagy nem úgy van? No hát akkor ne beszélj, hanem cselekedjél. Cselekedd meg itt is mindazt, amint hallomásunk szerint Kapernaumban már megcselekedtél, hadd lássuk a messiási jeleket és csodákat! Akkor majd elhisszük, hogy valóban Te vagy a Messiás!

Ámde Jézus hajthatatlan marad. Ez a gonosz nemzetség jelt és csodát kíván, de nem adatik neki csak egy jel és csoda. A prófétának jele és csodája, azaz ő maga, úgy amint ott áll és beszél közöttük.

S hogy őt, mint prófétát, beszédeért, az igazság szaváért be nem fogadják, ő arról sem tehet. Régi közmondás s legott fejükre is olvassa: „Egy próféta sem kedves a maga hazájában.”

A szent történet bizonyítja.

Mint próféta, azaz Isten igéjének és akaratának hirdetője jelent meg és lépett fel közöttük s megbotránkoztanak benne.

De hát nem ugyanez történt-e nagy elődeivel, a többi prófé-
tákkal is?

Ott van Illés. Isten küldte a megtévedt, engedetlen néphez és megjövendölte, hogy az Isten büneik miatt elfordul tőlük, bezárja az égnek csatornáit és eső nem esik három esztendőn és hat hónapon át s lesz éhség a földön. És ugy is lőn. S ráadásul a prófétát is elvesztették.

Illés próféta ott hagyta őket és elment idegen földre a pogányokhoz, a hol szivesen fogadták. Betért a sareptai szegény özvegy asszonyhoz s ennek házára szállt Istennek áldása. Lisztje és olaja sohasem fogyott el s holt fia is visszanyerte az életet.

Vagy ott van Elizeus. Ez a próféta is saját népét akarta boldogítani és ime, az ő működésének hasznát is idegen nép látta. Sok bélpoklos volt Izraelben, de ezek közül egy sem tisztult volt meg, hanem csak a Syriából való Naamán, mert ő örömet hallgatott a próféta szavára és hitt beszédében.

Hogy volna hát kedves ő, a próféták prófétája Nazarethben népe között, hazájában. Bizony, az ő utja is idegenekhez visz, innét.

S a következmények nyomban igazolták állítását.

Alig végezte be beszédét, a nemzeti önérzetben vérig sértődött nép, élén az irástudókkal, haragra gerjedt s zúgva-búgva, helyeikről felugrálva, vak dühében mind Jézusra támadt és szidva, átkozva kiüzte őt a zsinagógából, ki a városból is s mint kiközösített hitehagyottat, a hegy tetejéről, melyen városuk épült volt, le akarta taszítani a mélységbe.

De az Isten örködött felette. Ki felett a Sátánnak nem volt hatalma, Isten Fia felett a nazarethbelieknek sem.

Jézus, mint az evangyelista mondja, közöttük általment és eltávozott onnét.

S hazát vesztve, idegenben más hazát keresett.

Hazája lőn a nagyvilág, az egész hívő emberiség, az Isten országa. S e hazában, ez országban, a mely örökkön-örökké megmarad, melynek határa, vége nincs, melynek mi is polgárai vagyunk: Ő lett a király és Ur, a hit fejedelme.

Áldassék szent neve!

Dr. Masznyik Endre.